

4B 1836

KÖNYVTÁRI Híradó

XXVIII. ÉVF.
1984. JÚNIUS-JÚLIUS

A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR DOLGOZOINAK TÁJÉKOZTATÓJA

Szerkesztő bizottság:

Hegedűs Zsuzsanna, Lukács Jánosné,
Mátrai Mátyás *főszerkesztő*,
Mezey László Miklós *szerkesztő*,
Mikó Zoltán, Pataki Ferenc, Rostás Jenőné,
Székely Ervinné, Vida Emília

Felelős kiadó: Kiss Jenő főigazgató

Megjelenik havonta

Ára: 2,- Ft

Előfizetési díj egy évre: 24,- Ft

Készült a FSZEK sokszorosítójában

Táskaszám:

84/298

Eng. szám: III/UHB/30/1981

ISSN 0139-1917

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR BICENTENÁRIUMÁN

DIAFILM KÖRÖSI CSOMA SÁNDORRÓL

A Kőrösi Csoma Társaság megbízásából a Magyar Diafilmgyártó Vállalat elkészítette a nagy magyar tudós életét és munkásságát bemutató új diafilmjét. Kőrösiről már 1963-ban is megjelent egy összeállítás fekete-fehér kivitelben, ez metszeteken és fotókon mutatta be a zarándok tudós utját. A tekerős diafilm képanyaga lényegében megegyezett Baktay Ervin "Kőrösi Csoma Sándor", "A világ teteje Tibet", Chalnoky Jenő: "Kőrösi Csoma Sándor" és Szilágyi Ferenc: "Így élt Kőrösi Csoma Sándor" c. kötetekben publikált ikonográfiai anyaggal. A 100 képes szalag összeállítója Szilágyi Ferenc volt.

Ezt a diaképsorozatot is Szilágyi Ferenc állította össze, lektorálta dr. Terjék József, szerkesztette Ruzicska Józsefné. A kiadvány színes kivitelben készült, elsősorban fotókon mutatja be azokat a földrajzi helyeket, ahol Kőrösi utja során tartózkodott. A fotók az utóbbi időkben készültek, bár a szöveggönyv nem közli a felvételek létrejöttének időpontját. A zárókockán együttesen tünteti fel a közreműködő fotósokat.

A film bemutatja a Kőrösi Csoma Sándorról készült legjelentősebb hazai és külföldi képzőművészeti alkotásokat, feltüntetve a művészek nevét, az alkotások keletkezésének

időpontját. Természetesen láthatjuk az összeállításban Schoefft Ágoston egyetlen hiteles arcképét is /1841-42./

A tudós utjának követésekor nemcsak fényképeket használtak fel az összeállításnál, hanem hangulatos, színes mulatszázadi metszeteket (ázsiai homokvihar, karavánszállás a múlt században, Kabul látképe stb.). Az általános "egykoru rajz és metszet" megnevezés helyett szerencsésebb lett volna a képek eredeti forrásait jelölni.

A diasor kíséző szövege a kortársak visszaemlékezéseiből, kutatók, pl. Sven Hedin irásának részleteiből, valamint Kőrösi 1825. január 28-i jelentéséből, leveleinek részleteiből áll össze kerek egésszé. A film leghangulatosabb része a már említett Sven Hedin-részlet, ahol a svéd utazó szöveges-képes riportja látható a kanami öreggel, Jangpurral.

A 120 képes összeállítás hatásosságát növeli a képekhez mellékelt hangkazetta. A film kíséző szövegét Bács Ferenc tolmácsolja, a tőle megszokott tiszta, szép, izes előadásmódban. Finoman szerkesztett a zenei anyag - Kiss Tamás munkája. Az ő előadásában szólal meg az "Aj, sirass édesanyám..." kezdetű székely népdal, mely Kodály Zoltán Székely keserves c. kórusművének zenei alapanyagát képezte (1934).

A zenei indítás megfelelő hangulatot teremt a sorozat megtekintéséhez, befogadásához. A visszaemlékezések sorát érzelmileg motiválja Áprily Lajos "A zarándok" c. verse, mely a hangosított változatban a 39-44. képeknél gyors váltásokat eredményez, csökkentve azok befogadásának idejét.

A diafilm kifogástalan technikai minőségben 120 keretes diakép formájában, kompakt kazettával, szövegkönyvvel jelent meg.

Az összeállítás esetleges hibáival együtt is az MDV egyik jelentős vállalkozása, és méltó módon szolgálja a maga népszerűsítő eszközeivel az ismeretterjesztést és a megemlékezést a bicentenárium alkalmával.

A diafilm a hálózat könyvtárai részére a FSZEK X. kerületi főkönyvtárából kölcsönözhető.

Biró Ferenc

MAGUK MONDJÁK EL...

A X. kerületi Üllői uti Általános Iskola csapata nyerte az Országos Kőrösi Csoma Sándor Emlékversenyt. Néhány hétig mindenki velük foglalkozott, hirül adta a rádió, a tévé és a napilapok. Nem kis büszkeséggel fogadta a kerület, hiszen országos versenyt soha nem nyert itteni iskola. Elismerésül a Népfőnt "Kiváló társadalmi munkáért" érmet adományozott a csapatnak, Csaba Sándor föld-

rajz tanárt pedig "kiváló csapatvezető" kitüntetéssel jutalmazták.

Nekünk könyvtárosoknak különösen megdobbant a szívünk, hiszen részesei voltunk a felkészülés egy-egy mozzanatának. Három versenyző csapat indult a kerületből, könyvekkel, filmekkel láttuk el őket, vagy helyiséget biztosítottunk számukra, ha erre volt szükségük.

A vetélkedő lezárulása után még egyszer összejöttünk, elbeszélgettünk arról, hogyan élték át ők az eseményeket.

A beszélgetők:

Török Enikő 8/b. osztályos. 1970-ben Marosvásárhelyen született, 1980-ban települtek át Magyarországra. Sanyi bácsi az osztályfőnöke.

Gálffy Dezső zirci születésű, ugyancsak 14 éves, az iskola másik nyolcadik osztályába jár.

Hamar Magdi vérbeli pesti lány, Dezső osztálytársa.

Csaba Sándor földrajzszakos tanár. (Jókedvű fiatalember, a rend kedvéért Sanyi bácsi.)

RÉSZLETEK A BESZÉLGETÉSBŐL

(A beszélgetést magnóra vettük. A leírásnál elhagytam az élőbeszédre jellemző esetlegeségeket, ismétléseket.)

A VERSENY ELŐTT HALLOTTÁTOK-E KŐRÖSI CSOMA SÁNDOR NEVÉT EMLÍTENI AZ ISKOLÁBAN VAGY A CSALÁDBAN?

Enikő: Nem. Nem hallottam róla. De még az egyéni verseny előtt véletlenül elolvastam Korda István regényét.

Dezső: Iskolaszinten nem volt különösebben szó róla.

Magdi: Nem hallottam a verseny előtt Kőrösiről semmit.

Mielőtt a felhívás hire eljutott hozzájuk, egyéni pályázatot hirdettek ebből a témából. Enikő és Magdi egymástól függetlenül próbálkozott.

TUDTÁTOK EGYMÁSRÓL?

Magdi: Tudtunk. Csak akkor még nem segítettünk egymásnak.

Enikő: Az első fordulóban dolgozatot kellett írni, aki elért 130 pontot, az jutott tovább. Én tovább jutottam, Magdi nem. Utána kiküldték a második forduló kérdéseit. Mostanáig nem jött semmi értesítés, hogyan sikerült. HOGYAN SZERETZTÉTEK TUDOMÁST ARRÓL, HOGY CSOPORTOS VERSENYEN IS LEHET INDULNI? MIKOR JÖTT A FELHÍVÁS? Sanyi bácsi: Hozzám nem jutott el a felhívás. A kerületben a kollégáktól tudtam meg. Csapatvezetői értekezleten megkérdezték, nevezünk-e, mert a kerületben többen beneveztek...

A csapatot Sanyi bácsi állította össze. Tudta, hogy Magdi és Enikő foglalkozik Kőrösivel.

NO ÉS DEZSŐ ?

Sanyi bácsi: Biztam a logikájában. Már tanítottam egy éve. (Nevet.) Tulajdonképpen lett volna harmadik ember. De én vaciláltam, hogy Ági vagy Dezső legyen. (Kovács Ágnes Enikő osztálytársa.) Három lány legyen vagy kettő? Úgy gondoltam, egy fiu jól tesz. Egyébként mindegy, mert hármójuk képessége mindkét esetben ugyanaz. Áginak is új anyagot kellett volna megtanulnia, Dezsőnek is. Az volt a lényeg, hogy megtanulják.

AMIKOR BELEKEZDTETEK, FEL TUDTÁ-TOK MÉRNI, HOGY A VERSENY MENNYI MUNKÁVAL, FELKÉSZÜLÉSSEL JÁR ?

Dezső: Hát nem. Először csak egy papír jött: a felhívás - utólag. Beneveztünk. Utána érkezett az iskolai forduló anyaga, addigra magunktól is elkezdtek a készülést. Amikor megtudtuk, mi a főnyeremény, már sejtettük, lesz ez még nehezebb is.

Sanyi bácsi: Az iskolai fordulóhoz megadott kötelező irodalom nem volt vészes, de a megyei komoly felkészülést igényelt.

NEM IJEDTETETEK MEG TŐLE ?

Egymást kiegészítve: Nem. De nem hittük volna, hogy sikerül.

Dezső: Hozzá tartozik, hogy a területi és a megyei döntő között nem volt olyan sok idő a felkészülésre, mint az országosnál. Közbejött sok iskolai program és a felvételik.

ÉRDEKELNE, HOGY A DÍJ NAGYSÁGA MENNYIRE SARKALLT BENNETEKET A FELKÉSZÜLÉSSEN ?

Sanyi bácsi "fordít": Azért tanultál, hogy elmehess Indiába, vagy azért, hogy többet tudjál ?

Enikő: Mindkettő. Ha kisebb lett volna a díj, akkor is, már csak a verseny miatt is megéri.

Magdi: Hogy (az embernek) maga előtt is bebizonyosodjon, tud valamit, valamire képes. Ha nagyon akar.

Dezső: Elég komoly tényező volt az "India" az egészben, mert megvallom őszintén, hogy először azért indultam. Kivülről nagy volt a szám, hogy megyünk Indiába, de belülről nem nagyon biztam.

A CSALÁDON BELÜL MENNYIRE BÍZTAK BENNETEK ?

Dezső: Az nem esett jól, amikor elmentem a nagymamához - van egy csomó jó régi könyve, hogy elkérjem, - s elkezdte mondogatni, hogy majd pont mi nyerjük meg, ugyis min-

dig peches vagyok... Aztán "csakazértis" elkezdtem tanulni, hogy valameddig eljussunk. Magdi: Talán én nem vettem annyira komolyan az egészet, de tanultam rendesen. A család nálunk nem is bizott benne annyira. Az első kettő megnyerése után döbbentek rá, hogy hoppá, talán mégis van emögött valami. Én inkább este tanultam, s nem nagyon nézték mit tanulok, s mennyit. Mikor látták, hogy komolyan veszem, egyre jobban biztak bennem.

A FELKÉSZÜLÉSRŐL. HOGYAN OSZTOTTÁ-TOK MEG A MUNKÁT ?

Dezső: Ami közös volt, amit mindenkinek tudnia kellett, Kőrösi élete volt. Az összes többi témát felosztottuk. Senki sem tanult aránytalanul sokat, senki sem maradt "üresen".

Enikő: Én a perzsa és erdélyi művészeteket tanulmányoztam, a vallásokat, zenét, táncot, részben a fővárosokat. Kőrösi életét részletesebben mint a többiek, pontosan dátumra bemagoltam, mikor hol volt. (Gondolkodik.)

Verset. Verseket...

Bedő Sándor felv.

Dezső: Az építészetet tanultam, egy verset, a vallást Enikővel ketten. A tibeti ábécét meg kellett tanulni és egy-két szót.

Magdi: Nekem a tibeti ábécéből a föléirt betűk jutottak. A művészetekből és a többi témából azt, amihez nekem volt könyvem.

GYAKRAN KÉSZÜLTETEK ITT A KÖNYVTÁRBAN, SOKFÉLE KÖNYVET ÁTTANULMÁNYOZTATOK, DIAFILMEKET NÉZTETEK, SÓT ELŐADÓT IS MEGHÍVTATOK. KI VOLT Ő?

Dezső: Gyuri bácsi. Somlai György, az MTA Könyvtára Keleti Gyűjteményében a Kőrösi-hagyaték egyik kezelője. Ő volt a területi döntőn a zsűri elnöke. A másik továbbjutó budapesti csapattal együtt készített fel minket.

SOK OLYAN DOKUMENTUM, TÁRGY MEGISMERÉSE IS HOZZÁTARTOZOTT A FELKÉSZÜLÉSHEZ, AMELYEKET KÖNYVBEN NEM LEHETETT MEGTALÁLNI. MILYEN MÚZEUMOKAT, KIÁLLÍTÁSOKAT NÉZTETEK VÉGIG?

Dezső: Voltam a Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Muzeumban...

Magdi: ... ott nem volt semmi új, ezért nem mentünk el együtt. Aztán a Kóbányai Sörgyárban jártunk.

Sanyi bácsi: Az ottani Kőrösi Csoma-brigád érdekes kiállítást rendezett.

Dezső: Voltunk a Néprajzi Muzeumban és az Indiai Nagykövetségen, ahol több filmet láttunk: városokról és az indiai vallásokról.

Sanyi bácsi: Az egyik a muszlim vallásról szólt, ez két-három éves film, a másik Delhiről négy-öt éves, Buddháról és a buddhizmusról, ezt már alig tudtuk használni, olyan rossz volt a minősége. Sok segítséget jelentett, hogy kaptunk tőlük néhány könyvet megtekintésre, ezenkívül folyóiratokat, amelyekben bár a szöveget nem értettük teljesen, az istenek többféle ábrázolását láthattuk. Az eredeti színhasználat megismerése rendkívül fontos volt. Az OSZK-ban találtunk még olyan könyveket, amelyek kapcsolódtak a témához, de a megadott irodalomban nem szerepeltek.

Dezső: Apám járt kint Indiában, az ottani metróépítésnél dolgozott. Szabadidejében bejárt annyi helyet, amennyit csak tudott. Több-ször diaképet készített, amit mind végignéztünk. Gyakorlati tanácsokat is kaptunk tőle, hiszen az India utikönyv már régebben jelent meg, azóta sok dolog másképpen van.

MOST, HOGY MÉLYEBBEN MEGISMERKEDTETEK KŐRÖSI MUNKÁSSÁGÁVAL, AD-E VALAMILYEN KÉSŐBBI CÉLT, AKARTOK-E A TÉMÁVAL TOVÁBBRA IS FOGLALKOZNI?

Dezső - Magdi: Nem.

Enikő: Lehet, de nem biztos. Megváltozhat.

Esetleg megtanulnék tibetiül... (Sanyi bácsi mondta: Enikő képes rá!)

MIÉRT GONDOLTÁL PONT ERRE A NYELVRE?

Enikő: Hát, mert szeretnék sok nyelvet megtanulni.

TANULTÁL EDDIG VALAMILYEN IDEGEN NYELVET AZ OROSZON KÍVÜL?

Enikő: A románt.

Sanyi bácsi: Megmondom őszintén, hogy én most, utólag olvasok el sok olyan könyvet, amit a gyerekek már elolvastak. A "Buddha életé"-t még mindig nem adtam vissza Enikőnek.

A MEGISMERT HELYEK KÖZÜL HOVA SZERETNÉTEK ELJUTNI?

Enikő: Én Darjeeling-be feltétlenül, szeretném megnézni Kőrösi sirját.

Magdi: Én a Tadzs Mahal-t.

Dezső: Minél több helyet.

A VERSENYRŐL ÉS A FOGADTATÁSRÓL MÉG NEM ESETT SZÓ!

Sanyi bácsi: Mondhatok valamit? Szerintem az első olyan verseny volt, amelyet megfelelően szerveztek és díjaztak.

(Kiegészítésül: a területi verseny díjai három, kettő és ezer forint, a megyei döntőn öt, négy és háromezer forint az első három helyezett elismerése.)

Nem fordult elő, hogy nem jött meg időben a forgatókönyv, vagy a kötelező irodalom. Minden megvolt...

Dezső: A helyszin előkészítve...

Sanyi bácsi: Nagyon "fair" és tiszta volt a vetélkedő. Ahhoz, hogy igazán versenyszerű legyen, így kell szervezni. Borzasztó sok munka lehetett. Ami nagyon szimpatikus, hogy a rendező iskola nem indított csapatot.

(Elgondolkodtat, miért nem természetes ez egy olyan tanár számára, aki számtalan versenyen indította tanítványait?)

MILYEN VOLT A FOGADTATÁS?

Enikő: Otthon nagyon örültek, az ismerősök mind gratuláltak. Volt, aki azt mondta, ajándékot fog adni, külön nekem.

Magdi: Mindenki, aki megtudta örült és gratulált. Még a futó ismerősök is. Jól esett.

Dezső: Anyu és a testvérem ott volt a döntőn, az osztályfőnökünk szintén eljött, ők már helyben tudták az eredményt.

Magdi: Az osztály küldött egy táviratot, hogy szurkolnak.

Dezső: Pedig rosszul kezdődött. Az első 3 perces bemutatkozásnál majdnem mi kaptuk a legkevesebb pontot. Utána is szoros volt a verseny, minden csapat jól felkészült. A vé-

gén rettentő izgalmas volt, már mindenki számológéppel számolt. Kevés pontkülönbséggel győztünk.

A tanárok és a gyerekek egyaránt örültek ennek, mivel az iskolának is elég nagy dicsőség. A megyei verseny előtt sokszor a szemünkre hányták, ha elmentünk óráról a készülés miatt...

MILYEN KÉP ALAKULT KI BENNETEK? MILYEN EMBER VOLT KÓRÖSI CSOMA SÁNDOR?

Sokáig hallgattak, nem tudtam miért. A magyarázatot nem idézem szó szerint. Előttem egy újságíró is kérdezett hasonlót. A gyerekek akkor kinyitak, mindegyikük "három oldalra valót" mondott, amiből a kérdezőt csak két szó ragadott meg. Azóta nem beszélnek szívesen erről. De az bizonyos, magukban jó megfogalmazták, átgondolták.

-s-z-i-

MESTERSÉGEK DICSÉRETE

Adj a soha-nem-utazó kezébe vasuti menetrendet; kináld egy villanytalan, kábel nélküli tanyán a legfrissebb telefonkönyvet; ajánlj adattárat, katalógust, műjegyzéket azoknak, akik életük során eddig még nem éltek vele. Végül mérd le a fogadtatás hő- és határfokát: nem lesz eksztatikus erejű. Akad viszont is-tennek és a filológiának számos csudabogara, akiknél leírhatatlan izgalom lesz urrá, ha végre kézbe vehetik a szívüknek kedves tudomány-szak egy-egy bibliográfiáját, legyen az kurrens avagy retrospektív...

És hogyan vélekedik a segédkönyvek Hamupipókéjéről, a bibliográfiáról annak összeállítója? Katalóguscédulákon az örökké "zárójeles" szerkesztő, aki mögött - az empátia teljes hiányában - olykor még a könyvtáros szakmabeli is hivatáson belüli megalkuvást gyanít. Vagy a fantázia, következképpen az egyéniség szürkeségét, hivatalnok-mentalitást, hangyabuzgalmat, a megszállot bogarászt látja - átrághatatlan kásahegyek tövében. Netán elvetélt alkotói ambíciók görcsös kompenzálását, örök áron való /f/ eladását sejtí az ad abszurdum rosszmájuság.

Mielőtt a "mesterségek dicsérete" védőbeszédbe csapna át, álljon mellénk egy véletlen egybeesés. E szerény írás elkészültének előestéjén a televízióban Vitray figyelemre méltó életsorsokat felsorakoztató műsora, a "Csak ülök és mesélek" pergett. A sorozatnak - köztudottan - az önmegvalósítás különféle módozatait kereső emberek a riportalanyai. Rövid portréfilm szólt egy 84 éves asszonyról, aki szellemi-fizikai frissességének teljes birtokában mesélt és lepte meg a nézőket furcsa hobbijával. Négy gyerekkel, beteges férjjel benépesített, anyagi bajokkal tarkázott életében a bibliográfuséhoz hasonló tevékenység jelentette számára a szórakozást, a napi kilépőt a hétköznapi gondjaiból. Ilyenkor,

szabad idejében - Napóleon iránti rajongását könyvészeti figyelemmel párosítva - gyűjtötte, tárgyszavazta, rendszerezte, lajstromozta a császár-hadvezérről összeolvasott könyvtárnyi irodalmat. Csak úgy, "uri passzióból", a maga gyönyörűségére.

Mindig izgalmas - mert elektromos kísüléssel jár - az egzakt-objektív pólusnak a szubjektívvel-személyessel való ütköztetése. Ilyet provokál a következő ellentétpár: lehet-e tárgyiasultabb dolgot elképzelni a tengeri türelemmel felkutatott, "szalmaszár" adathalmaznál, ami összeszerkesztve mégis a szakmai öröm nagyon is alanyi élményét nyújtja?

A bibliográfus jó közérzetét elsősorban a munkafolyamatban váltakozó rutinfázisok és a kreatív fázisok dinamikus egyensulya biztosítja. Hadd idézzem Kóhalmi Béla több mint két évtizeddel ezelőtt leírt, mindmáig vezérfonalat jelentő véleményét:

"Arra szükség lehet, hogy /bibliográfiai/ apparátus minimumára /annotációk, adattár, eseménynaptár/ vonatkozó követelményeket összeállítsuk, de egyebekben hagyjuk meg a járulékos ötletek szabad játékát." Ez a szakmai iránytű nem kevesebbet ad a könyvésznak, mint hogy megszabadítja a merev, akadémikus kötöttségektől, és rugalmasságot, ötleteket, fantáziát, "alkotói szabadságot" engedélyez számára.

A rutinszakasz tennivalói közé tartozik a nyomdai előkészítés valamennyi részfeladata, az utaló- és mutatórendszer, végül a korrektúra, sok mechanikus elemet tartalmazó egyhanguságáért bőven kárpótolnak a kreatív munkafázis örömei. A téma soklépcsős megközelítése után az anyaggyűjtés, -feltárás, -szondázás műveletei, ezt követően a szelektálást, a kiválasztást kísérő döntések személyre szóló felelőssége. A tárgyszavazás, a szer-

kesztés pedig a formába öntés és a passzi-
ánsz-játék variációs izgalmaait adja.

Külön írás témája lehetne a "mű" fogad-
tatása, vagy inkább annak informatív-kommu-
nikatív kisugárzása. Néha a hálás visszajel-
zések, a "nem dolgozunk hiába" permanens
igényének ünnep-ritkaságu megerősítése -
többnyire az adott szakterület legautentikusabb
ismerői, kutatói, ritkábban a tágan értelme-
zett közös fészakaljabeliek részéről.

Ki is hát a bibliográfus, akiben /min-
dennek ellenére/ a szellemiség szolgálatának
hite napról-napra ujratermelődik? Egy vegy-

vizsgálat alighanem a következő alkotórésze-
ket mutatná ki, ionokban kifejezve:

- a vadászvizslák szimatát,
- az indiai fakirok fegyelmét,
- kínai kulik szorgalmát,
- Sziszüphosz mitológiai makacsságát,
- s végül egy színházi segédvilágosító
kötelező szerénységét, aki tudja, hogy a füg-
göny előtt a taps soha nem neki szól.

Zimáné Lengyel Vera

ÚJ ÁLLOMÁNY-ELRENDEZÉSI KÍSÉRLET

Egy márciusi szerkesztőségi ülésen ar-
ról beszélgettünk, hogy a szerkesztő bizottság
tagjainak arról kellene írni, a Híradóban,
ami a munkájában jelenleg a legjobban izgat-
ja, foglalkoztatja. Én is gyanutlanul ígéretet
tettem a cikk megírására, akkor még nem is
sejtve, hogy néhány napon belül olyan felada-
tot kapok, amely nem csak az én munkámat
és gondolataimat köti le jó időre, hanem gyö-
keresen szakít a több évtizedes hagyománnyal;
a könyveknek a polcokon való rendjével. Az
ötlet lényegét, Kiss elvtárs ismertette az osz-
tály munkatársaival, aminek részletes leírá-
sát olvashattuk "A közművelődési könyvtár ál-
lománya új megközelítésben" c. angol tanul-
mány-gyűjteményben.

Angol könyvtárakban a hetvenes években
kísérleteket folytattak, amelyeknek fő célja
az volt, hogy elszakadva a hagyományos De-
wey rendszertől, valamint a szépirodalom e-
gyetlen végtelen betűrendbesorolásától, állo-
mányukat a használók igényeinek jobban meg-
felelő elrendezésben tárolják. Angol kollegá-
ink az utóbbi husz évben lefolytatott vizsgálá-
tok során arra a megállapításra jutottak, hogy
az a mód, ahogyan az emberek a kölcsönzési
részleget használják nem vág egybe azokkal a
feltételezésekkel, amelyek az elrendezés alap-
jául szolgálnak, vagyis a használók nem az
elrendezés segítségével, hanem annak ellené-
re találják meg, amire szükségük van. Az is
megmutatkozott, hogy akik bizonyos témák
iránt érdeklődnek általában szabadidős elfog-
laltságra gondolnak. Az a könyvtárosi törek-
vés, hogy minden könyvtár állománya a teljes

ismeretanyagot reprezentálja, azt eredményez-
te, hogy gyenge volt a kínálat éppen azokban
a mindennapi tárgykörökben, amelyek iránt
pedig legnagyobb volt a kereslet.

Támaszkodva az olvasáskutatások ered-
ményeire a kísérletező könyvtárak azon vol-
tak, hogy az állományt az olvasók többsége
számára könnyen felismerhető módon rendez-
zék el, ezzel növelve a könyvtár vonzerejét a
régie és az új olvasók szemében. Az állomány
kihelyezésének a használók igényeihez való kö-
zelítése először a szépirodalom csoportosított
felállítását, majd az egyes csoportokban a
szépirodalom és nem szépirodalom tematika-
ilag összefüggő egységeinek létrehozását jelen-
tette. A könyvtárak nagyságrendjétől függően
két megoldást javasolnak az angol szakembe-
rek; kisebb könyvtárakban az állomány egé-
szére, nagyobb könyvtárakban csak az állo-
mány egy része, az un. népszerű művekre
kiterjedő csoportosított elrendezést, a maga-
sabb szintű irodalmat a hagyományos elren-
dezésben hagyva.

Bár mi nem végeztünk ilyen jellegű vizs-
gálódást, nem kérdeztük meg olvasóink véle-
ményét a könyvtár hagyományos rendjéről, ol-
vasószolgálati munkánk során naponta talál-
koztunk megfogalmazatlan igényekkel: a vala-
mi jót, érdekeset, izgalmasat stb. típusu ké-
résekkel. Most, amikor 4 könyvtárban mi is
kipróbáljuk az állomány csoportosított felállí-
tását, elsősorban azt reméljük, amit az an-
gol kísérletek egyértelműen bebizonyítottak,
hogy emelkedni fog a kölcsönzési esetek és az
olvasók száma.

Két főkönyvtárunkban (XIII., Mosoly u., és XIV., Lúmumba u.) - mindkettő lakótelepen van - az állomány egészét kívánjuk csoportosítva felállítani. Két főkönyvtárban (VIII., IX., ker.) csak az állomány egy részére terjed ki az új elrendezés, amelyet nevezhetünk az angol mintára, szabadidős részlegnek, vagy családi könyvtárnak, mi magunk között csak "turkálónak" hívjuk.

A munka legizgalmasabb része ezután következik: leválasztani a könyvtárak anyagából azt az állományrészt, amelyre feltehetően nagy az olvasói érdeklődés, kialakítani azokat a csoportokat, amelyek ezeket az érdeklődési köröket a lehető legpontosabban tükrözik, majd ezek szerint elrendezni a polcokou a könyveket. A munkát egy tiztagu bizottság végzi, amelynek tagjai a kísérletben résztvevő könyvtárosok, valamint két "szimpatizáns", akiknek nagy szakmai tapasztalata és tudása fogja segíteni munkánkat.

Egy Híradó-cikkben nagyon nehéz érzékelteni mindazokat a gondokat és problémákat, amelyek eddig felmerültek, és még feltehetőleg fel fognak merülni az elkövetkező hónapokban, de bizonyos, hogy a mindannyiunkat nagyon érdeklő új feladat kiváltotta lelkesedés átsegít a nehézségeken.

Székely Ervinné

Székely Ervinné

ALKOTÓ-E A FSZEK IFJÚSÁGA?

FÓRUM

Intézetünk vezetősége évről évre meghirdeti az Alkotó Ifjuság pályázatot, egyre kisebb eredménnyel, pedig olyan engedelményeket is tett, hogy a kiírt témákon kívül minden dolgozatot elfogad - még szakdolgozatokat is be lehet nyújtani - jobb híján.

Az elmúlt pályázatra egy pályamű érkezett - Németh István munkája, "A cseh irodalom magyar nyelven" című irodalomfeltáró bibliográfia. Szerzője a XI. kerületi főkönyvtár raktárkezelője. 32 éves fiatalember, lassan már kiöregszik az "ifjuság" kategóriájá-

ból. Munkáját belső indítatásból készítette - hiszen a témának jó ismerője - öt évig élt Prágában, fordít, lektorál a cseh irodalomból. Munkájában csak könyveket tárt fel. Tervezi a folyóiratokban, napilapokban megjelent bohemisztikai anyag feltárását is. Az anyaggyűjtést folyamatosan végzi. Jelen munkájához felhasználta a FSZEK központi könyvtárának, az Állami Gorkij Könyvtárnak, a prágai Városi Könyvtárnak katalógusait és az ott fellelhető műveket.

Véletlenül hallott az "Alkotó Ifjuság" pályázatról - s csak úgy adta be dolgozatát: "még a kapanyél is elsül" alapon.

Mikor felkerestem és megkérdeztem tőle: szerinte alkotó-e könyvtárunk fiatalsága? - nemmel felelt. Faggattam arról is, hogy szerinte miért? Elmondta találkozásunkkor - két éve és öt napja van nálunk - ez alatt az idő alatt nyolc raktárkezelő partnere volt, hat leányzó és két fiú. Szerinte közvetlen kollégái nem voltak érdekelve a pályázatban - hanem szükséges rossznak, vagy az egyetemi, főiskolai fölvételre való felkészülésig történő időöltésnek tekintették könyvtári tevékenységüket. Véleménye szerint munkahelye, a raktár, csendes sziget a könyvtár egészében, ahol hozzáfér az új könyvekhez, átnézheti a friss sajtótermékeinket, meditációjában nem "zavarják" az olvasók, mint a tájékoztató és olvasószolgálati munkatársait.

Elégedett, hiszen tartalmi munkát is végez - ő gondozza az irodalmi analitikus katalógust. Időnként - emberhiány esetén - az olvasószolgálati munkában is részt vesz. Ilyenkor látja, hogy a könyvtárosok munkája - a "lőtás-futás", az olvasók kéréseinek minél gyorsabb teljesítése - nem kis fizikai teljesítményt követel a kollégáktól.

Itt érkeztünk el ahhoz a ponthoz, hogy a cikk szerzője feltegye a kérdést: van-e lehetősége könyvtárunk fiatalságának arra, hogy alkotó kedvét dolgozatokban bizonyítsa?

- Egyértelműen az a válaszom, hogy nem. Mikor egy évtizede megkezdtem tevékenységemet a FSZEK-ben - kívülállóként véleményem szerint a közművelődési hálózat tevékenysége

majdhogynem azonos volt a KÖZÉRT-ével. Jelenleg a nagy A és B típus közötti könyvtárak szolgáltatásai szélesebbek, de tevékenységük a "szupermarket" felé halad. A hálózat fiatal - s nem fiatal - munkatársainak egyik cikk megírásán kívül nincs lehetősége elmélyült elméleti munka kifejtésére. A mindennapok tevékenysége és létszám gondjai ezt nem teszik lehetővé, ugyanakkor ez nem zárja ki az alkotó munka lehetőségeit.

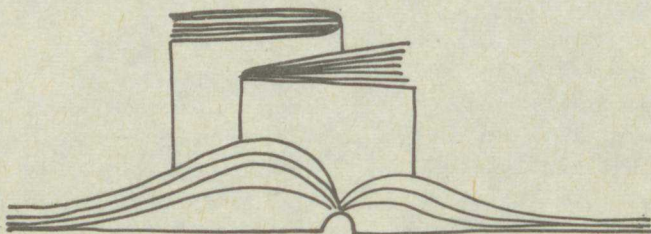
Németh István megmutatta azt az analitikus katalógust, melyet Kopré Judit kolléganője épít, és a "Művészet" című folyóiratot tárja fel. Szerinte ez is alkotó munka, s ebben igaza van. Kérte, hogy erről is írjak, s kérésének eleget téve közlöm: ilyen katalógus is készül a XI. ker. főkönyvtárban.

Fiatalságunk az említettek miatt nem tud munkájáról elemzően, egy pályamű formájában beszámolni, s a kiírás követelményének megfelelni. Szükséges lenne a pályázat frissítése, átgondolása, módosítása.

A hálózat munkája gyakorlatias tevékenység - a pályázatnak ezt a gyakorlatot kellene erősítenie. Olyan feladatokat keressen az intézet vezetősége, és írjon ki pályázatnak, amelyek a főváros lakosságának jobb könyvtári ellátását segítenék, úgy, hogy egy feladattal, egy elvégzendő munkával, egy kialakítandó új szolgáltatással, vagy a régi jobb szervezésével lehetne nevezni. A pályázat időtartama alatt a Hálózati és Felügyeleti, a Személyzeti és Oktatási Osztály tanácsokkal, folyamatos konzultációval segíthetné a fiatalok munkáját. A pályázati kiírások, feladatok kerüljenek be a kerületi főkönyvtárak munkatervébe - illetve a feladatok elvégzése felett a KISZ vállaljon védnökséget. Ez nem zárná ki bibliográfiák, tanulmányok születésének, megírásának lehetőségét, de elősegíthetné a könyvtári munka racionálisabb, jobb megszervezését.

Az "Alkotó Ifjuság" pályázat ne "akció", hatástalan felhívás legyen, hanem szerves része, számonkérhető munkája legyen a könyvtárnak, könyvtárunk ifjuságának.

Biró Ferenc

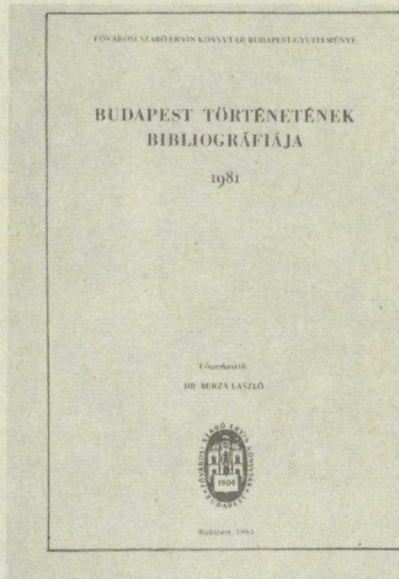

A Budapest-gyűjtemény - reméljük, évenként - megjelenő új sorozatának indító kötete célkitűzésében szerves folytatása a Kerületi Fiegyelőnek, amely 1977-1980-ig félévenként jelent meg, és a tárgyévekben megjelenő Budapest kerületeiről szóló írott anyagot tárta fel. Ez az új sorozat, amely a Kerületi Fiegyelőt feleslegessé teszi, egyben méltó folytatása az 1963-1974 között megjelent Budapest Története Bibliográfiájának, mely kiadvány méltán lett híres határainkon túl is.

A Budapest Történetének Bibliográfiája 1981 feldolgozza az 1981-ben Budapestről megjelent könyveket, cikkeket és a helyismereti adatokat tartalmazó periodikákat. A feldolgozott lapok száma, sokfélesége és sokszínűsége lenyűgöző. A hazai napi- és hetilapokon, folyóiratokon kívül a külföldi, és nem utolsósorban a kerületi kiadványok is vizsgálat alá kerültek. A kiadvány anyagának rendszerbe szedéséhez mintát a Budapest Történetének Bibliográfiája adott.

A bibliográfia kéthasábos, tételszámos és élőfejet alkalmaz. A különféle betűk használata a kiadványban és a bibliográfiai tételeken belül is a jó áttekinthetőséget és az adott téma többirányú megközelítését teszi lehetővé. Ezt támogatja a jól kiépített utalórendszer a bibliográfia egészére vonatkoztatva éppen úgy, mint témákon belül. A bibliográfiai tételek annotáltak. Az annotációk rövidiek, lényegre szorítózkodók. A címleírások után az adott kiadvány helyét is jelöli, vagyis azt, hogy mely helyszámon található meg könyvtárunkban. Ez a figyelmesség a felhasználó idejére, energiájára és a kezdő kutató járatlanságára van tekintettel egy hatalmas gyűjteményben való eligazodáskor.

A kötet első fejezete a Budapestről megjelent írásos anyag bibliográfiája hét nagy témakörre tagolódik. Ezek: Budapest földrajza; Városleírás, város-történet, városfejlesztés; Gazdaság, Társadalom; Politika; Közigazgatás; Kultúra és Sport. A hét nagy téma általános kérdésekkel foglalkozó irodalmának bemutatása után tovább bomlik értelem szerint mind kisebb egységekre. A tárgyszavak után következő bibliográfiai tételek célszerű rendezőelv alapján követik egymást alfabetikus, kronológiai vagy topográfiai sorrendben.

A kiadvány második nagy fejezete a Budapest Képekben rész. Ez tartalmazza az 1981-ben megjelent írásos anyagok budapesti vonatkozású képanyagát. A bibliográfiai tételek feltüntetik a kép méretét, alkotóját; azt hogy a kép színes-e vagy fekete-fehér. Megtudjuk, hogy könyvtárunkban mely helyszámon található. A képanyagot a következő nagy témák köré csoportosították: Látképek; Gazdaság; Társadalom; Politika; Kultúra; Sport; Események. Az előző fejezet beosztásához hasonlóan az általánostól haladva az egyedi felé a nagy témakörök több kisebbre tagolódnak. Ebben a fejezetben egyre nagyobb szerephez jut a kerületenkénti beosztás, a helytörténettel foglalkozók nagy örömeire. Kiemelném az Események című részt, amelyet sokoldalúan lehet felhasználni, nemcsak a kutatásban, a helytörténeti ismeretterjesztésben, hanem a különböző iskolai órákon illusztrációként is.

A bibliográfia utolsó része az Életrajz, Arckép címet viseli, amelyből a budapesti vonatkozású személyek életrajzi adatait, a

róluk szóló irodalmat ismerhetjük meg, itt találhatóak arcképek is. Az alfabetikus rendben elhelyezett bibliográfiai tételek kurrens jellegükből adódóan a kutatók érdeklődésén túl felhasználhatók az Életrajzi Lexikon kiegészítőjeként, és helyettesíthetnek egy Ki Kicsoda?-t is.

A bibliográfia használhatóságát, információs értékét nagyban elősegíti a gondosan szerkesztett Betürendes és Kerületi Mutató. A Betürendes Mutatóban a személynevek, vállalatok, intézmények, középületek, lakóházak, egyesületek, együttesek, szövetkezetek, áruházak, szobrok, utcák, siremlékek stb. nevei alfabetikus sorrendje a gyors visszakeresés kitűnő eszköze. A mutatóban tételszámokra történik utalás, a zárójelben levő tételszámok a képek lelőhelyének adataira vonatkoznak. A mutatóban az esetenkénti összevonás, pl. Általános Iskola; Fővárosi Ta-

nács; Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, és a nem személyneveknél a címjelölés egyértelmű és logikus. A Kerületi Mutató a bibliográfiai adatok kerületenkénti feldolgozása. A nagy témakörökön belül alfabetikus sorrendet alkalmaz, tételszámokra, zárójelben a képek adataira utal. Kitűnő, jól szerkesztett segédlete a bibliográfiának.

A feldolgozott folyóiratok és cím rövidítések jegyzéke, valamint a Rövidítések jegyzéke könnyen áttekinthető, jó segítséget nyújt a felhasználónak.

A Budapest-gyűjtemény új bibliográfiai sorozatának következő kötetét várjuk, mert mind a helytörténettel foglalkozók, mind az érdeklődők és a közművelődésben vagy a várospolitikában tevékenykedők kitűnően és sokoldalúan felhasználható segédeszköze.

Mayerné Baán Magdolna

SZEMLE

TÁRS LAPJAINKBAN OLVASTUK

Úgy gondolom, nekünk - fővárosi közművelődési könyvtárosoknak - sem volna haszontalan, ha rendszeresen böngészhetnénk a megyei könyvtárak híradóit. Számos érdekes, sőt értékes cikk lát napvilágot ezekben a mi Híradónknál ritkábban megjelenő, de testesebb lapokban, amelyek föltétlenül érdemesek a figyelmünkre. Sajnos azonban e híradók közül csak néhány jut el hozzánk, s még azok sem folyamatosan. Valamit e szemle-cikk próbál pótolni e tőlünk többé-kevésbé független mulasztásból, olyan formában, hogy egy kisebb csokorba gyűjtjük az utóbbi időkből e társhíradókban megjelent cikkek legérdekesebbjeit, amelyeknek számunkra is hasznos mondandójuk lehet.

Nyár van, és a könyvtárosok egy részének ez az olvasótábori munkát juttatja eszébe önkéntelenül is. Ezért tarthat számot érdeklődésünkre olyan írás, amely egy-egy vidéki olvasótábor tapasztalatait összegezi. LIPPAI SÁNDOR a Komárom megyei szakmunkástanulók 1983-as olvasótáborának tevékenységéről tünődik a KOMÁROM MEGYEI KÖNYVTÁROS 1983/3-as számában. Tapasztalata szerint az olvasótábori munkát évről évre leginkább maguk a résztvevők formálják, mégpedig három módon. Egyrészt a volt táborozók fejtik ki a legeredményesebb propa-

gandát iskolatársaik körében a táborok hasznáról, érdeklődést keltve a szinte beláthatatlan jelentőségű mozgalom iránt. Másodszor egy-egy táborozás befejeztével a véleménynyilvánításukkal adnak nagy segítséget a szervezőknek a következő esztendei munka előkészítéséhez, a programok módosításához. Végül - a legközvetlenebbül és a tábori demokrácia szellemében - maguk döntenek bizonyos tennivalókról, feldolgozandó témákról a táborozás előtt, illetve menet közben.

A komáromi szakmunkástanulók 1983-as nyári táborozásának legfontosabb érdemi célkitűzése az önismeret igényének és szükségességének fölismertetése volt. A tapasztalatok szerint ugyanis a fiatalok eme rétegében vészesen hiányzik önmaguk helyének meghatározása a világban. Emellett - természetesen - a tábor fő hivatásába tartozott a közösségi- és művelődési élmények nyújtása, épp a közösségi- és művelődési igények fölkelése céljából. A beszélgetések, a kötetlen eszmecserék, a kiscsoportos foglalkozások központi gondolata a résztvevőknek a jövővel kapcsolatos elképzelései voltak: milyen szeretnék lenni, milyen felnőttképpel tudok azonosulni, milyen mai értékeket érdemes átmenteni a jövőbe, mi a vágyak és ideálok szerepe a jövőndő formálásában? - e kérdéseket tették

föl egymásnak és önmaguknak leggyakrabban. Izgalmas kérdések. Sőt, döntőek, hiszen az ezredforduló magyar szakmunkásainak gondolkodásmódja alakult-formálódott Komáromban ezen a nyáron.

Központi könyvtárunk és kerületi főkönyvtáraink sokszínű tevékenységének fontos része a honismereti, helytörténeti munka. Dr. TÓVÁRI JUDIT a Borsod-Abauj-Zemplén megyei honismereti munka - általános érvényűvé növelhető - tapasztalatairól fejti ki gondolatait "Honismeret és a könyvtár" című cikkében a BORSODI KÖNYVTÁRI HÍRADÓ 1983/2-es számában.

Gondolatainak kiindulópontja az a tétel, hogy a nemzeti tudat "katasztrofális hanyatlásának megállításáért könyvtáraink az eddiginél jóval többet tehetnének. Gazdag eszköztár áll rendelkezésünkre, amellyel az óvodások nyiladozó értelmétől az öregkor életnyi tapasztalatáig széles skálán közösségeket szervezhetnének." A nemzeti, történelmi tudat, sőt öntudat ápolása persze korántsem csupán a nagy könyvtárak helyismereti gyűjteményeinek a feladata, ahogyan pl. az iskolai oktatásban sem csak a történelem órák hivatása ez. Valamennyi könyvtáros - hivatásából eredő - kötelezettsége, hogy a kocsma és futball pályák lelátóinak "szelleme" helyett a fiatalok gondolkodásában a szülőföld szeretete, a nemzeti összetartozás érzése is meghatározó jelentőségűvé válják. Szeretni, érezni valamit csakis abban az esetben lehet, ha ismerjük is. Történelmi tudás nélkül vagy annak hézagosa volta esetében megszakad a mult és a belőle épülő jelen folyamatossága, elvész a jelent alakító történelmi tapasztalat. E kérdés továbbgondolása pedig ugyanoda vezet vissza, ahová a Komárom megyei olvasótábori munka: a helyünk a világban - kérdéséhez.

Az érvényben levő tantervek módot adnak a helytörténeti ismeretanyagának az iskolai oktatómunkába való beépítésére. Ez pedig újabb alkalom arra, hogy még szorosabbra fűződjének az együttműködés számai iskola és könyvtár között. Hogy ennek milyen nagy a jelentősége, elegendő egyetlen pedagógiai érveléssel igazolni. Ahogy az iskolában a pedagógus személyisége közvetíti a tanulók számára a követendő eszményeket, úgy a könyvtárakban ez a feladat a könyvtárosra vár.

És mégvalami. A hatalmas jelentőségű, ifjúságunkat formáló munkához olyan könyvtárosokra van szükség, akik biztosan mozognak a nemzeti mult, művelődéstörténet és irodalom területén. Üdvözlendő tehát a mis-

kolci II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár könyvtárkezelői tanfolyamának kezdeményezése, ahol a tantárgyak közé fölvetették a magyar történelmet és irodalmat.

Az eddigiekben fölvetett gondolatokhoz közvetetten kapcsolódik két további írás, amelynek ismertetésére még módunk van. Mindkettő egy-egy sajátos olvasói réteggel foglalkozik. SÁRÁNÉ LUKÁTSY SAROLTA "Gyerekeink és a könyvtári tájékozottság" címen közöl tanulmányt a CSONGRÁD MEGYEI KÖNYVTÁROS 1982/3-4. számában. 1981 tavaszán a megye 17 közművelődési könyvtárában 600 kérdőívet osztottak szét IV-VIII. osztályos olvasók között. A kérdőív a gyermekek általánosabban vett jellemzői mellett szellemi környezetük, könyvtári tájékozottságuk és könyvtárhasználatuk módjai után érdeklődött. Számunkra a két utóbbi kérdéscsoportra érkezett válaszok tekinthetők fontosaknak - már csak a saját tapasztalatainkkal való egybevetés végett is. A válaszolók 30 százaléka nem használ kézikönyveket a tájékozódáskor. Ugyanakkor a beiratkozottak 80 százaléka forgatja rendszeresen a gyermeklapokat és az ifjúsági folyóiratokat. Ez az összesített adat nem ad pontos képet, mert nem tartalmazza azt a tényt, hogy a gyerekek kereken 10 százaléka csakis képregényt vagy vicclapot olvas. A könyvtárhasználat próbakövének tekintett katalógushasználat, amelyhez már tudatosság (fogalom- és rendszerismeret) szükségeltetik, jóval szomorubb képet mutat: a beiratkozott gyermekek 37 százaléka egyáltalán nem nyúl a katalógus után. A kis olvasók eme korosztálya számára jóformán az egyetlen könyvtárhasználati fogalom a betűrend. De akkor már elbizonytalanodnak, amint fölteszik a kérdést: minek a betűrendjében talál meg egy-egy kötetet a polcon.

A gyermekolvasók könyvtári ismeretszerzésének tehát szinte egyetlen médiuma van: a könyvtáros. Aligha lehet eléggé hangsúlyozni, milyen felelősséget jelent ez. A könyvválasztás szempontjai - közvetlenül vagy áttételesen - mindig a könyvtáros propagandamunkáját tükrözik. Rendkívül fontos a gyermekolvasók érdeklődésének pontos ismerete. (A szegedi gyermekkönyvtárban a kölcsönzői tasakon fölűntetik az illető kis olvasó érdeklődési köreit!) Szinte eltörpül a könyvtáros irányító szerepe mellett a szépborító láttán föltámadó ösztönös, illetve a kedvenc szerző szerinti tudatos könyvválasztás. Mindössze a gyermekek 11 százaléka je-

lölte meg e két szempontot. Nyilvánvaló feladat tehát a választás tudatosságának erősítése - a jövő olvasóinak nevelése céljából.

A másik sajátos olvasói réteget "bemutató" cikk SZURMAY ERNŐ munkája - "Ipari munkások a könyvtárban" címmel - a Szolnok megyei könyvtárak hiradó-jában, az EGYÜTT 1982/1-2. számában jelent meg. Az 1981 őszén a megye közművelődési könyvtáraiban készült reprezentatív mintafelvétel végső adatait tartalmazza a beszámoló értékelés.

A megvizsgált könyvtárak 14 éven fölüli olvasólétszámának 24 százalékát alkotják a fizikai dolgozók. A tiz település közül hétben emelkedett az iparban foglalkoztatottak könyvtári taglétszáma 1978-hoz képest. A nemek szerinti megoszlás sem tanulság nélküli, noha tipikusnak nevezhető. A fizikai munkát végző nőknek jóval kevesebb idejük marad könyvtárra és olvasásra mint a férfiaknak.

A megvizsgált olvasói réteg egy-egy tagja alkalmanként 4-4 kötetet kölcsönöz, többnyire ugyanazon témakörből. Csak 15 százalékuknál fordul elő, hogy egyszerre kölcsönöz az illető szakirodalmat és szépirodalmat. A hazavitt könyvek közül a szépirodalom és a

szakirodalom aránya 70-30 százalék az előbbi javára. Viszont az olvasói érdeklődés tendenciája a szak- és ismeretterjesztő irodalom irányába mozdult el.

A szakirodalmon belüli érdeklődés legjobban az alkalmazott tudományok felé nyilvánul meg, igen magas az aránya még a történelemnek és a földrajznak, és örvendetes a társadalomtudományok iránti megnövekedett érdeklődés. A szépirodalomban egyforma súlyal szerepel a magyar és a világirodalom, viszont határozott eltolódás érezhető a kortárs magyar szerzők irányába. Igen tekintélyes a részesedése a kifejezetten szórakoztató jellegű irodalomnak, a bűnügyi regényeknek és a tudományos-fantasztikus műveknek. Műfajilag a próza "egyeduralma" vitathatatlan. Mindezek arra utalnak, hogy a fizikai dolgozók olvasási szokásaiban - a szépirodalom tekintetében - lényeges változás nem következett be. A szakirodalom iránt megnövekedett érdeklődés azonban azt igazolja, hogy ha kis mértékben is, de az igényesség felé mozdult el az iparban dolgozók olvasmányigénye.

M. L. M.

EZ TÖRTÉNT

VEZETÉSRŐL - ELMÉLETBEN ÉS GYAKORLATBAN

Az a megtiszteltetés ért, hogy részt vehettem február 1-től a FSZEK által szervezett vezetőképző tanfolyamon. Örömmel fogadtam a hírt, ugyanakkor szkeptikus gondolatok jártak a fejemben. Vajon milyen új és praktikus ismeretekkel gazdagíthatja majd a tanfolyam, egyrészt, azoknak a kollégáknak az ismereteit, akik évek vagy évtizedek óta gyakorolják a vezetést; másrészt saját elképzeléseimet, aki ugyan a vezetést csak "közvetve" gyakorolom ugyan, de szintén évek óta "kitaposott" uton?

Aztán, amikor a tanfolyam tematikáját is elolvastam elfogott a "harctéri" izgalom. Valami olyan következik, ami mindig is foglalkoztatott; a vezetés elmélete és technikája, a döntéshozatal elmélete és gyakorlata, s végül a vezetés tisztán emberi tényezői, a vezetés pszichológiája.

Kiss Jenő bevezetője után következett az első foglalkozás, A szervezet és a vezetés értelmezése Bene Lászlóval. Előadása után elhittem, hogy a vezetés: tudomány. Továbbá meggyőződtem arról is, hogy a rátermettség, szakmai, politikai stb. ismeretek egy mai vezető számára már nem lehet kizárólagos és elegendő eszköz- és fegyvertár. Szükség van a vezetéssel kapcsolatos és a szervezet működésére vonatkozó elméleti ismeretekre is. Hiszen ha igaz az, hogy a vezetés hozza létre a szervezet minőségét, akkor ebből az is következik, hogy gyenge vezetés esetén csak főnökségről beszélhetünk.

Hegedüs Tibor "A vezetés elmélete" című előadása kapcsán betekinthettünk a vezetés történeti előzményeibe, majd a vezető tevékenységéről esett szó rendkívül gondolatgazdag, pazar előadásmódban.

Amikor Kindler József elkezdte előadását már azt gondoltuk, hogy lehetetlen tulszárnyalnia az előzőeket tudásban, szellemességben. Sikerült neki. A döntés elméletéről olyan szípkázó előadást tartott, hogy jómagam úgy távoztam a tanfolyamról, hogy holnaptól kezdve mindent másként teszek a munkámban.

Ezeket az előadásokat érdekes és aktíváló gyakorlatok követték "helyzetelemzés" címen. Döntési helyzetek, amelyekben természetesen a döntési mechanizmusok ismeretében, mégis mindenki egyéniségének megfelelően mérlegel és dönt. Azt hiszem, tanulságos volt, mint ahogy az volt Gazdag Miklós előadása és az azt követő pszichológiai kísérletek szintén.

A "szakma" előadásai közül számomra Papp István és Horváth Tibor volt meggyő-

ző és "felforgató" erejű. Azt hiszem, mindkettő azért tetszett, mert továbbvitte és adaptálta szakmánkra azokat a "radikális" gondolatokat, amelyeket az alapozó előadások sugalltak. A rendszerszemléletű gondolkodás - úgy gondolom - szakmánknak sem válna hátrányára. A szervezet, amely adott esetben egy intézmény képében jelenik meg, ugyanolyan funkciókat és lehetőségeket hordoz magában, mint akár egy iparvállalat. Gazdaságos és racionális működtetése - ma különösen - alapvető érdekünk. S ha ez azt jelenti, hogy rossz beidegződésünket, évek óta megszokott munkastilusunkat kell feladnunk - úgy gondolom, hosszabb távon mégis megéri.

Karakó Józsefné

TUDOMÁNY - TORNACIPÓBEN

A Magyar Nyelv Hete a Kertész utcában

1984. április 12-én rendhagyó foglalkozást szervezett a Kertész utcai szakolvasóterem. Nem a TIT által központilag ajánlott neves előadók közül hívtunk meg valakit, bár ez lett volna az egyszerűbb megoldás, hanem olvasóközönségünk összetételéhez alkalmazkodtunk. Tapasztalatunk ugyanis, hogy a középiskolások és főiskolások korosztályát nem feltétlenül a legnagyobb tekintélyek vonzzák. A kerület iskoláiban ugyan sok hagyományos rendezvény zajlott a Magyar Nyelv Hete alkalmából, mégis indokoltnak tartottuk, hogy formát bontsunk. A "formabontás" csupán annyi volt, hogy két fiatal nyelvészt hívtunk meg, akiknek a szakterülete nem illeszthető be a konvencionális egyetemi tantárgyak egyikébe sem, noha Nádasdy Ádám az ELTE angol tanszékén, Kálmán László matematikus-nyelvész pedig az MTA megbízásából végzi kutatásait. Nem előadást vártunk tőlük elsősorban, hanem dialógust, vitát és vitavezetést.

Már a két fiatal tudós megjelenése sem sugallta azt az érzést, hogy akadémikus előadást fogunk hallani. A kisszámú, ámde lelkes hallgatóság körében, ahol majdnem egyenruhának számít a szakáll-farmer-tornacipó, már a bevezető provokatív kérdések is jelen-

tős figyelmet keltettek: Melyik a helyes? "A szobában vagyok" vagy "A szobába vagyok"? A hagyományos nyelvtanon felnőtt fiatalok természetesen a "szobában" alakot választották. A leíró nyelvész számára azonban korántsem ilyen egyértelmű a válasz. Nádasdy csak hosszas vitában tudta meggyőzni a felháborodott főiskolásokat mindkét alak él a magyar /köz/ nyelvhasználatban.

A különbség annyi, hogy a -ba, -be, -ban, -ben különbségét csak a tisztántulnyelvjárás hangsúlyozza és történetesen - történelmi okoknál fogva - a XVI. században ez a nyelvjárás képezte irodalmi nyelvünk alapját. A Dunántulon ugyanez a különbség nincs meg, locativusi értelemben is a -ba, -be alakot használják.

A fölvetett példa ürügyén fejtette ki Nádasdy, hogy a leiró nyelvész feladata: különbségtétel és előítélet nélkül feltárni a nyelv minden jelenségét, miként a biológus is leírja az állatokat, válogatás és rangsorolás nélkül azokat is, amelyek gazdasági szempontból kártékonyak. A leírás tehát nem értéktétel.

A nyelvész ismeri és használja a nyelv-helyességi szabályokat, sőt használhatja is azokat, és irtja a helytelenségeket, a biológus pedig nem tenyészt svábbogarat, de ez a feltárás kötelező voltán nem változtat. Az akadémiai nyelvtanban szerepelniük kellene azoknak a variánsoknak is, amelyek eltérnek az irodalmi nyelv normáitól.

A -ba, -be, -ban, -ben vita végére mindenki elfogadta, hogy a nyelv saját törvényszerűségei szerint fejlődik, és ezt még a tekintélyvel alapuló bőséges beszédművelő szakirodalom sem tudja számottevően befolyásolni. Az olasz nyelv például nagymértékben leegyszerűsítette a latin nyelv komplikált deklinációs és conjugációs rendszerét. Sok igen kifejező nyelvtani forma veszendőbe ment, mégsem mondhatjuk, hogy az olasz nyelv szegényebb a latinnál.

Ilyen "szegényedés" nyelvünkben is sok van. Nem használjuk például a köznyelvben az igék szenvedő alakját, bizonyos igeidőket, megszólítási kulturánk is egyre szegényesebb, mégsem állíthatjuk, hogy csupán szegényedik nyelvünk. Keletkeznek új szavak, átvételek, nyelvtani formák, idiómák, melyek nem feltétlenül ártanak kifejezőképességünk árnyaltágának.

A tankönyveknek nem preskriptívnek, hanem deskriptívnek kellene lenniük elsősorban, hiszen még az új magyar prózairodalom, a modern költészet befogadása sem le-

hetséges, ha a jelen és a jövő olvasói értetlenül állnak, esetleg felháborodnak olyan nyelvi jelenségeken, amelyek szokatlanok és a normatív nyelvtan szerint értelmetlenek.

A matematikus Kálmán László szintén arra próbálta a hallgatókat rávezetni, hogy egy nyelvnek minden szabályát le kell írni ahhoz, hogy programozható legyen. Az iskolai tankönyvek egy másik hibájára hívta fel ezzel a figyelmet. Arra ugyanis, hogy nem mindig tárják fel a nyelv evidens törvényszerűségeit, mint például a szórend magától értetődő normáit. Egy számítógépes programban azonban az összes elképzelhető szabálynak szerepelnie kell.

A következő kérdéskör az volt, mi teszi tulajdonképpen a beszédet magyarrá? Az érthetőség, illetve a használt nyelvtani szerkezet. Az elhangzott példák igazolták, hogy a mondat "szerelvénye", nyelvtani struktúrája a döntő. Az "inflammálódott pneumóniája" mondat például magyarul van, ncha csak az orvosi szaknyelvben tájékozottak értik. Ez a gondolat, sok máshoz hasonlóan, új volt a középiskolások és főiskolások számára. Nagy vita következett, melynek folyamán érezhető volt, hogy nem az előadók tekintélye, hanem az újszerű gondolkodás logikus volta és az érvelő fiatal tudósok szuggesztivitása győzte meg a kételkedőket. Tanulságos volt látni, hogy még ebben az egészen fiatal generációban is mennyire mélyek a hagyomány gyökerei. Pontosan ezért kell az új szemlélettel való szembesítést mind gyakrabban végezni, mert az értelmiségi pályára készülőknek tudomásul kell venni, hogy az avulási idő rövidül, és még az iskolai tantervek készítői sem tartanak lépést a tudomány legújabb eredményeivel.

A szakrészleg célja tehát ezzel a rendhagyó előadással nem az ifjúság "métélyezése", a tekintélyek rombolása, hanem az önállóságra szoktatás, a véleménynyilvánításra buzdítás és a tudományos tényanyag újszerű megközelítése volt.

Dr. Balogh Judit - Balogh Mária Eszter

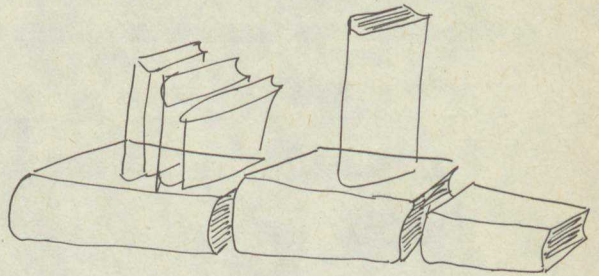

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöksége úgy döntött, hogy budapesti szervezetet hoz létre. A háromtagú szervező bizottságban intézményünk is képviselteti magát.

A Tudománypolitikai Bizottság Társadalomtudományi Információs Munkacsoportja megbeszélést tartott, amelyen értékelték az információfejlesztésre két évvel ezelőtt nyújtott pénzügyi támogatás felhasználásának eredményességét. Könyvtárunk új szolgáltatásáról, a szociológiai gép dokumentációról elismerően nyilatkoztak.

A Fővárosi Tanács munkaterve alapján november 15-ig le kell adni a FSZEK munkájáról készített jelentést, amelyet 1985. január 9-én tárgyal meg a Végrehajtó Bizottság. Év végéig elemzést kell készíteni a lakótelepek könyvtári ellátottságáról.

A központi könyvtár devizás folyóiratainak rendelését értekezlet keretében hangolták össze a nagykönyvtárakkal. A gondos koordináció sem tudja azonban föloldani azt az ellentmondást, amit a keretösszeg változatlansága, illetve a folyóiratárak 38 százalékos emelkedése okozott.

PÁRTHÍREK

Április 19-én a IX. kerületi főkönyvtár vezetője tájékoztatta a pártvezetőséget a főkönyvtári rendszer tapasztalatairól, majd Vida Emilia pártbizalmi a pártcsoport vonzási területének mozgalmi tapasztalatait értékelte.

Április 25-én a pártvezetőség az intézetvezetőséggel közösen kilenc konferenciát szervezett, melyen a résztvevők egyházpolitikánk jelenlegi helyzetét vitatták meg. A konferenciákat Gál Györgyné, Horváth Györgyné, Jakubecz Ilona, Sz. Kiss Csaba, Maruszi József, Mátrai Mátyás, Pobori Ágnes, Sz. Richlich Ilona és Tverdota Miklósné vezette.

Április 26-án Maros Dénes, a taggyűlés valamint az Ifjúsági Parlament előkészítését vitatta meg, majd megtárgyalta az MSZMP 1983 novemberében a szakszervezetekkel kapcsolatos állásfoglalásából ránk háruló föladatakat.

Május 22-én a pártvezetőség megvitatta a személyzeti és oktatási osztály vezetőjének beszámolóját az intézetben folyó oktatási és továbbképzési munkáról, majd megtárgyalta Dr. Kiss Jánosné tagfelvételi kérelmét.

KISZ HÍREK

HÍREK

Április 26-án a VII. kerületi főkönyvtárban meghívott vendégünk, Czákó Gábor a régi Mozgó Világról beszélgetett velünk.

Május 24-én ugyancsak a VII. kerületi főkönyvtárban Szabó Zoltán, a KISZ KB Értelmiségi Fiatalok Tanácsának osztályvezető-helyettese tartott előadást.

MEGJELENT:

AJÁNLÓ BIBLIOGRÁFIA

az Országos Középiskolai

Tanulmányi Verseny

1984/85-ös tanév

témáihoz

BARWY

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

KWIECIEŃ 1984 ROK XVII NR 4 (180), ISSN 0137-7469 CENA 15 ZŁ

polskie książki nad dunajem

rozmawiamy z tiborem csorbą

— Panie Tiborze, jak jest obecnie z polską literaturą na Węgrzech?

— Jedną z najważniejszych bibliotek w Budapeszcie im. Ervina Szabó szczytu się nie tylko wspaniałym księgozbiorem udostępniającym szerokiej publiczności kulturę literacką, lecz także różnymi wręcz bibliofilskimi wydawnictwami. Grupa pracowników tej biblioteki aktualnie ma na warsztacie opracowanie bibliografii literatur krajów socjalistycznych w Europie, tłumaczonych na język węgierski, przeznaczone dla szerokiego kręgu czytelników — więc o charakterze popularno-naukowym. Pod redakcją Andorowej

— Co ten tom zawiera?

— Jest to informator o 374 polskich pisarzach. Zamierzam autorem było dla Czytelnikowi węgierskiemu konkrety z historii, kultury, stylu życia i myślenia, słowem — z literatury pięknej.

— Czy rzecz, o której mówisz, nawiązuje do wcześniejszych opracowań węgierskich na ten temat?

— „Wybrana bibliografia” jest kontynuacją dotychczas już wydanej bibliografii dzieł polskich, tłumaczonych na język węgierski: Sándora Kazsósy i Györgya Radó, a także jest cennym przyczynkiem do badania w opracowaniu pełnej, naukowej bibliografii literatury polskiej tłumaczonej w języku węgierskim.

— Czy „Wybrana bibliografia” to jedyna pozycja tego rodzaju?

— Czytelnik węgierski ma jeszcze jedną cenną pozycję orientującą go, który z autorów polskich są dostępni w przekładzie węgierskim. Jest to praca: Arona Tóbiása „Pięćdziesiąt ksiąg” (Ötven könyv). Autor omawia tu liczne dzieła literatury wydane po 1943 roku, w tym także polską.

Powyższa bibliografia obejmuje dawną i współczesną literaturę wg autorów i rodzajów literackich. Konstrukcja Bibliografii składa się z dwóch głów-

znajdujemy tu także informacje o literaturze młodzieżowej i dziecięcej.

Wydawnictwo Biblioteki im. Ervina Szabó zaskarżuje na szczególną uwagę ze względu na racjonalną współpracę na polu literatury. Czytelnik węgierski może poznać bogactwo literatury polskiej w przekładach węgierskich, a Polacy mogą z satysfakcją dowiedzieć się, że ich dawna i współczesna literatura jest systematycznie tłumaczona i propagowana na Węgrzech.

— Ciekawość to jak szerokim zakresem? No i czy mamy podobne poglądy na to, co warto jest tłumaczyć?

— Najstarszym spośród tłumaczonych pisarzy polskich jest ojciec literatury polskiej, Mikołaj Rej (1503-1569), Najmłodsza — to poetka Ewa Lipska (1945-). Wybor pisarzy najlepiej mogą ocenić Polacy. Oczna z punktu widzenia polityki kulturalnej — w przypadku węgierskim — nie daje pełnej satysfakcji. Do negatywnych zaliczyć trzeba fakt, że sporo trzecio- i czwartorzędnych pisarzy lub książek też trafiło na rynek węgierski, że tłumaczone są niechlujnie i „byłże kogo”. Ze strony polskiej należało by troskliwiej dobrać, polecać najsensowniejsze pozycje, zasługujące na przekład, a nie rzędziło w tej dziedzinie „komunistów”, a trzeźwa wiedza i odpowiedzialność za prawdziwe wartości kultury.

„Bibliografia wybrana” pod redakcją Andorowej Ecsedy i Ewy Gáliczky powinna by zachęcić stronę polską do współpracy i do sporządzenia dokumentu obecności literatury węgierskiej w Polsce. Warto! Czekał

tygodnik kulturalny

kultura

obyczaje

sensacje

Słowo polskie na Węgrzech

Jedną z najważniejszych bibliotek w Budapeszcie — Biblioteka im. Ervina Szabó szczytu się nie tylko wspaniałym księgozbiorem, lecz także różnymi wręcz bibliofilskimi wydawnictwami. Grupa pracowników tej biblioteki przygotowuje obecnie bibliografię literatur krajów socjalistycznych tłumaczonych na język węgierski. Pod redakcją Andorowej Ecsedy i Ewy Gáliczky ukazał się już

Poza tym czytelnik węgierski ma jeszcze jedną cenną pozycję informującą, który z autorów polskich są dostępni w węgierskim przekładzie. Jest to praca Arona Tóbiása „Pięćdziesiąt ksiąg”.

Wspomniana „Bibliografia” obejmuje literaturę dawną oraz współczesną według autorów i rodzajów literackich. Konstrukcja „Bibliografii” jest następująca: krótki ten publikacji przed-

Najstarszy spośród ujętych w „Bibliografii” pisarzy polskich to Mikołaj Rej (1503-1569), najmłodsza — utalentowana Ewa Lipska, poetka ur. w 1945 roku. W „Bibliografii” znalazły się największe pozycje, ale trafiło też sporo trzecio- i czwartorzędnych pisarzy lub książek.

Ze strony polskiej należałoby troskliwiej dobrać, polecać najsensowniejsze pozycje zasługujące na przekład, a nie rzędziło w tej dziedzinie „komunistów”, a trzeźwa wiedza i odpowiedzialność za prawdziwe wartości kultury.

Stowem, w latach 40-tych rozpoczęło się większe niż dotychczas zainteresowanie literaturą polską. Powstały nowe przekłady, systematycznie uzupełniane luki, antologia poezji, prozy, eseje, historia literatury polskiej, opracowania z dzieł słowników polsko-węgierskich i co bardzo ważne —

